

5.4. A MINIMÁLBÉR SZEREPE A FIATALOK KERESÉTENEK ALAKULÁSÁBAN

CSILLAG MÁRTON

A 2001–2002-es nagymértékű minimálbér-emelés óta a minimálbér az átlagbérhez képest folyamatosan magas maradt, miközben további, a szakképzettekre és a diplomásokra vonatkozó minimumokat is bevezettek. A nemzetközi szakirodalom szerint az iskolázatlan fiatalok dolgoznak a legnagyobb arányban minimálbéren, és foglalkoztatottságuk reagál a legérzékenyebben a minimálbér változására (*Dolado szerzőtársai, 1996, Neumark–Wascher, 2004*).¹ A minimálbér alakulásának hatásvizsgálatára nem volt lehetőségünk. Ebben az alfejezetben a Bértarifa-felvétel adatai segítségével azt vizsgáljuk, hogy a teljes munkaidőben a versenyszférában foglalkoztatott fiatalok mekkora hányada dolgozott a minimálbér (illetve a garantált bérminimum) környezetében, azaz a minimálbér 95–105 százalékáért.² Tesszük mindezt azért, hogy bemutassuk, mennyiben voltak a különböző bérminimumok effektívek, és váltak a bérezés sarokköveivé. Ha egy bérminimum olyan alacsony, hogy a munkavállalók elenyésző hányadát érinti közvetlenül, akkor kicsi ez esélye, hogy foglalkoztatási hatása lehet.

Adataink szerint a versenyszférában alkalmazott 30 év alattiak valóban nagyobb arányban dolgoznak minimálbéren (vagy garantált bérminimumon), mint a 30 év feletti munkavállalók, a különbség 4–5 százalékpont. Az *5.4.1. ábrából* az is megállapítható, hogy a 2002-es minimálbér-emelés után csökkent a minimálbéren foglalkoztatott fiatalok aránya. Bár a garantált bérminimum jelentősen megváltoztatta a fiatalok bérezésének gyakorlatát, de azon alig változtatott, hogy milyen arányban érintettek egyik vagy másik kötelező legkisebb munkabér által.

A minimálbér (illetve a garantált bérminimum) nem csupán az alacsony végzettségűeket, de a szakiskolát végzetteket és az érettségizetteket is érinteti (*5.4.1. táblázat*). Figyelemre méltó az is, hogy a szakiskolát végzett, illetve az érettségizett fiatalok körében (a törvény szellemében) a garantált bérminimum vált irányadóvá.

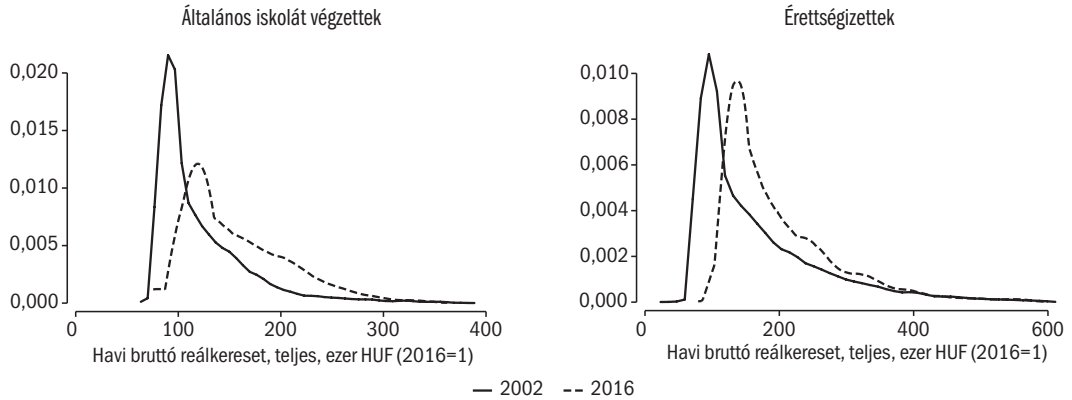
A fiatalok béreeloszlását vizsgálva több fejlemény is világossá válik. Egyrészt az iskolázatlan, illetve a szakiskolát végzett munkavállalók esetében valamelyest csökkent a minimálbér szerepe, és nőtt a bérek differenciálódása. Másrészt, a szakiskolát végzettek és az érettségizettek béreeloszlását a garantált bérminimum betartása nem elhanyagolható mértékben alulról „csonkolja”. Vagyis, a szakiskolát végzettek és az érettségizettek esetében effektívvé vált a garantált bérminimum (azaz a munkavállalók érdemi hányadának kisebb lenne a bére, ha nem lenne kötelező a bérminimumot kifizetni). Ez hozzájárulhatott a re-

¹ A minimálbér 2001–2002-es, jelentős emelése után kimutathatóan romlottak bizonyos csoportok – a kisvállalatokban dolgozó, iskolázatlan munkavállalók – foglalkoztatási esélyei (*Kertesi–Köllő, 2004*). A szerzők ugyanakkor rámutatnak, hogy – az egyesült államokbeli vagy a nyugat-európai helyzettel ellentétben – a minimálbér nem csak a fiatalok bérezését befolyásolta jelentősen.

² Azt nem vizsgáltuk, hogy a munkavállaló olyan munkakörben dolgozik-e, amelyre a garantált bérminimum vonatkozik-e, vagy olyanban, amelyre a minimálbér. (A garantált bérminimum a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalót illeti meg.)

álberek emelkedéséhez a bérelőzlás alsó felében, de elképzelhető, hogy bizonyos csoportok esetében visszafogta a foglalkoztatás növekedését. Mindezt indokolt lehet egyrészt az olyan aktív eszközök vizsgálata, amelyek adókedvezményeket, illetve bérköltség-támogatásokat nyújtanak a fiatalokat foglalkoztató cégeknek (erről lásd bővebben az 5.3. alfejezetet); másrészt olyan részletesebb tanulmányok készítése, amely a garantált bérminimum bevezetésének foglalkoztatási hatásával foglalkozik.

5.4.1. ábra: A 16–25 éves fiatalok bérelőzlása, iskolai végzettség szerint, 2002, 2016 (ezer forint)

Megjegyzés: A (korábbi elnevezés szerint) szakiskolát végzettek esetében az érettségizettekéhez hasonló az eloszlás, lásd *Csillag és szerzőtársai* (2019).
 Forrás: Bértarifa-felvétel alapján saját számítás.

5.4.1. táblázat: A 16–29, illetve a 30–64 éves versenyszférában alkalmazottak hány százaléka keres a minimálbér, illetve a garantált bérminimum körül (százalék)

Iskolai végzettség	2002		2009		2016	
	minimálbér	minimálbér	garantált bérminimum	minimálbér	garantált bérminimum	
30 év alatt						
Általános iskola	25	17	13	17	10	
Szakiskola*	30	10	20	8	23	
Érettségi	23	5	14	4	18	
Felsőfok	9	1	4	1	9	
Összesen	24	7	13	6	16	
30 év felett						
Általános iskola	21	15	12	15	13	
Szakiskola*	22	6	16	6	19	
Érettségi	14	3	10	3	14	
Felsőfok	8	1	3	1	4	
Összesen	17	5	11	5	14	

* A jelenleg hatályos elnevezés szerint: szakközépiskola.

Forrás: Bértarifa-felvétel versenyszféra-adatai alapján saját számítás.

Hivatkozások

- CSILLAG MÁRTON–MOLNÁR TAMÁS–SCHARLE ÁGOTA–TÓTH ENDRE (2019): *Fiatalok a munkapiacon és az iskolában a 2002 és 2018 közötti időszakban*. Kutatási jelentés, Budapest Intézet, Budapest.
- DOLADO, J.–KRAMARZ, F.–MACHIN, S.–MANNING, A.–MARGOLIS, D.–TEULINGS, C.–SAINT-PAUL, G.–KEEN, M. (1996): [The economic impact of minimum wages in Europe](#). *Economic Policy*, Vol, 11. No, 23. 317–372. o.
- KERTESI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS (2004): A 2001. évi minimálbér-emelés foglalkoztatási következményei, *Közgazdasági Szemle*, 51. évf. 4. sz. 293–324. o.
- NEUMARK, D.–WASCHER, W. (2004): Minimum wages, labor market institutions, and youth employment: a cross-national analysis. *Industrial & Labor Relations Review*, Vol. 57. No. 2. 223–248. o.